

ข้อถกเถียงทางปรัชญาว่าด้วยความรู้ก่อนประสบการณ์

*เอกวิน ขุนบุญจันทร์

ข้อถกเถียงในวงการญาณวิทยาสมัยปัจจุบันเกี่ยวกับประเด็น Apriority หรือความแตกต่างระหว่างความรู้ก่อนประสบการณ์ (A priori Knowledge) และความรู้หลังประสบการณ์ (A posteriori Knowledge) และประเด็น Analyticity หรือความแตกต่างระหว่างข้อความวิเคราะห์ (Analytic Proposition) และข้อความสังเคราะห์ (Synthetic Proposition) รวมถึงข้อถกเถียงว่าความรู้ก่อนประสบการณ์สามารถเป็นไปได้หรือไม่ อาจนับได้ว่ามีจุดเริ่มต้นมาจากการงาน Critique of Pure Reason (1781)¹ ของ อิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) เป้าหมายหนึ่งในงานชิ้นนี้ของ Kant คือการแสดงให้เห็นว่ากระบวนการคิดล้วนๆ ของมนุษย์สามารถเข้าถึงความจริงเกี่ยวกับโลกบางอย่างได้ วิธีการของ Kant คือ การวิเคราะห์ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความรู้ก่อนประสบการณ์/หลังประสบการณ์และความแตกต่างระหว่างข้อความวิเคราะห์/สังเคราะห์ และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของความรู้กับข้อความ จากนั้นจึงชี้ให้เห็นว่าความรู้เกี่ยว

กับข้อความในบางลักษณะถือได้ว่าเป็นความรู้ที่เกี่ยวกับโลกที่มาจากกระบวนการคิดล้วนๆ

ในทางญาณวิทยาหรือการแบ่งประเภทของความรู้ Kant มองว่าการให้ข้อตัดสิน (Judgment) แบ่งได้เป็นสองแบบคือ การให้ข้อตัดสินก่อนประสบการณ์และการให้ข้อตัดสินหลังประสบการณ์ แม้ว่า Kant จะยอมรับว่าการให้ข้อตัดสินก่อนประสบการณ์มีความเกี่ยวข้องกับข้อมูลเชิงประสบการณ์ เช่น การที่เราได้รู้ว่า "ทุกเหตุการณ์ย่อมมีสาเหตุ" ได้ก่อนประสบการณ์ย่อมต้องอาศัยข้อมูลเรื่องเหตุการณ์ต่างๆ จากประสาทสัมผัส แต่การรู้ว่าเหตุการณ์ย่อมมีสาเหตุในทัศนะของ Kant เป็นสิ่งที่ เป็นอิสระไปจากประสบการณ์ ถ้าเรายอมรับว่าความรู้คือความเชื่อซึ่งมีเหตุอันควรให้เชื่อ (Justified belief) แล้ว อาจกล่าวได้ว่าความรู้ก่อนประสบการณ์ในทัศนะของ Kant นั้นคือมโนทัศน์ที่มีข้อตัดสิน หรือพูดอีกอย่างว่าความเชื่ออันมีเหตุอันควรให้เชื่อที่ "เป็นอิสระอย่างสิ้นเชิงจากประสบการณ์" ซึ่ง ตรงกันข้ามความรู้หลัง

*อาจารย์ประจำหมวดศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ : อ.ม. (ปรัชญา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹พิมพ์ครั้งแรกภาษาเยอรมันเมื่อปี ค.ศ. 1781 การอ้างอิงในที่นี้ใช้ฉบับแปลของ Paul Guyer และ Allen Wood ซึ่งตีพิมพ์เมื่อปี ค.ศ. 1997.

ประสบการณ์ที่การให้เหตุผลควรให้เชื่อเป็น "เชิงประจักษ์นั้นคือผ่านทางประสบการณ์" (Kant, 1997: 136)

เมื่อพิจารณาในทางอรรถศาสตร์ หรือการแบ่งประเภทของข้อความ Kant แยกความแตกต่างระหว่างข้อความวิเคราะห์กับข้อความสังเคราะห์จากลักษณะในการให้ข้อตัดสินหรือพุดอีกแบบคือ การคิดถึงข้อความนั้น ในแง่หนึ่ง Kant แยกความแตกต่างระหว่างข้อความวิเคราะห์และข้อความสังเคราะห์ที่การให้ข้อตัดสินเกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างประธานกับภาคแสดงในข้อความ กล่าวคือ ข้อความวิเคราะห์เป็นข้อความที่ภาคแสดงเป็นสิ่งที่รวมอยู่ใน (contain) มโนทัศน์ภาคประธาน เช่น ข้อความ "สิ่งมีตัวตนเป็นสิ่งที่กินที่" ภาคแสดงคือ "สิ่งที่กินที่" นั่นเป็นสิ่งที่มีความหมายรวมอยู่ในมโนทัศน์ประธาน "สิ่งมีตัวตน" แต่ในขณะที่ข้อความสังเคราะห์ภาคแสดงเป็นส่วนที่ขยาย (ampliative) มโนทัศน์ภาคประธาน เช่น ข้อความ "สิ่งมีตัวตนเป็นสิ่งที่มึนน้ำหนักร" ภาคแสดงคือ "การมีน้ำหนักร" นั้นมีความหมายนอกเหนือไปจากภาคประธาน (Kant, 1997: 141)

แต่อีกแง่หนึ่ง การให้ข้อตัดสินที่เป็นการปฏิเสธข้อความที่จริงเชิงวิเคราะห์ (ที่ภาคแสดงเป็นสิ่งที่รวมอยู่ในมโนทัศน์ภาคประธาน) จะเป็นการขัดแย้งในตนเอง (contradiction) ในขณะที่การปฏิเสธข้อความที่จริงเชิงสังเคราะห์ (ที่ภาคแสดงเป็นส่วนที่ขยายมโนทัศน์ภาคประธาน) จะไม่เป็นเช่นนั้น (Kant, 1997: 142) เช่น การปฏิเสธข้อความที่จริงเชิงวิเคราะห์ "คนโสดทุกคนคือคนที่ยังไม่แต่งงาน" จะเป็นสิ่งที่ขัดแย้งในตัวเอง แต่การปฏิเสธข้อความที่จริงเชิงสังเคราะห์ "คนโสดบางคนเป็นคนชอบดื่มเบียร์" นั้นไม่เป็นสิ่งที่ขัดแย้งในตัวเอง

ในทัศนะของ Kant ความรู้ก่อนประสบการณ์กับข้อความวิเคราะห์เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กัน เช่นเดียวกับความรู้หลังประสบการณ์กับข้อความสังเคราะห์ กล่าวคือ Kant เชื่อว่าข้อความวิเคราะห์ทุกข้อความต้องให้ข้อตัดสินได้ก่อนประสบการณ์และการให้ข้อตัดสินกับข้อความสังเคราะห์ก็เป็นไปในแบบหลังประสบการณ์ ดังที่ Kant กล่าวว่า

"ในการให้ข้อตัดสินแก่ประสบการณ์ ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะเชิงสังเคราะห์ แต่เป็นเรื่องไร้สาระที่จะไปหาการให้ข้อตัดสินเชิงวิเคราะห์กับประสบการณ์ ในกรอบการตัดสินเช่นนี้ ข้าพเจ้าต้องไม่ไปเกินกว่ามโนทัศน์ของข้าพเจ้าเอง นั่นคือไม่ต้องอาศัยหลักฐานเชิงประสบการณ์ในการสนับสนุน" (Kant, 1997: 142)

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ Kant เชื่อว่าความรู้เกี่ยวกับข้อความวิเคราะห์นั้นเป็นความรู้ก่อนประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับข้อความสังเคราะห์เป็นความรู้หลังประสบการณ์

อย่างไรก็ตาม Kant ยังเชื่ออีกว่ามีข้อความสังเคราะห์บางข้อความที่การให้ข้อตัดสินสามารถเป็นไปได้ก่อนประสบการณ์ เช่น ข้อความทางคณิตศาสตร์ "เจ็ดบวกห้าเท่ากับสิบสอง" หรือข้อความทางเรขาคณิต "เส้นตรงคือเส้นที่สั้นที่สุดระหว่างจุดสองจุด" ถือได้ว่าเป็นข้อความสังเคราะห์ กล่าวคือ ภาคแสดง "สิบสอง" และ "เส้นที่สั้นระหว่างจุดสองจุด" ไม่ได้มีความหมายรวมอยู่ในภาคประธาน "เจ็ดบวกห้า" และ "เส้นตรง" แต่การให้ข้อตัดสินข้อความสองข้อความนี้ในทัศนะของ Kant สามารถเป็นไปได้ก่อนประสบการณ์ นั่นคือ การบอกว่าข้อความทางคณิตศาสตร์และเรขาคณิตจริงหรือเท็จสามารถเป็นไปได้โดยที่เราไม่ต้องออกไปดูว่าจำนวน

หรือเส้นตรงในโลกจริงๆ เป็นเช่นไร Kant เรียกข้อตัดสินในลักษณะนี้ว่า "ข้อตัดสินเชิงวิเคราะห์ก่อนประสบการณ์" (Synthetic a priori judgement) ซึ่งความรู้ที่มาจากข้อตัดสินในลักษณะนี้เป็นความรู้เกี่ยวกับโลกที่มาจากความสามารถของจิตมนุษย์ล้วนๆ

จากข้อเสนอของ Kant ทำให้เกิดข้อถกเถียงในวงการญาณวิทยาจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม จุดประสงค์ของบทความนี้ไม่ได้อยู่ที่การสำรวจวรรณกรรมและข้อถกเถียงทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง แต่จะอยู่ที่การอภิปรายในประเด็นความแตกต่างระหว่างความรู้ก่อนประสบการณ์และความรู้หลังประสบการณ์ และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างข้อความวิเคราะห์และข้อความสังเคราะห์กับความรู้อ้างอิง อีกทั้งต้องการแสดงให้เห็นว่าข้อโต้แย้งที่เสนอว่าความรู้ก่อนประสบการณ์ไม่มีอยู่จริงนั้นไม่ประสบความสำเร็จ จึงขอจำกัดขอบเขตของการอภิปรายไว้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

แนวคิดภาษานิยมและความรู้ก่อนประสบการณ์ ข้อเสนอของ Kant ในเรื่อง ความรู้เชิงวิเคราะห์ก่อนประสบการณ์ทำให้เกิดคำถามหลายคำถามตามมา คำถามหนึ่งคือ ความรู้เชิงวิเคราะห์ก่อนประสบการณ์เชื่อมโยงกับโลกภายนอกได้อย่างไร เนื่องจากข้อความที่เป็นความรู้เชิงวิเคราะห์ก่อนประสบการณ์ตามที่เสนอของ Kant มีต้นกำเนิดมาจากการรู้เอง (intuition) ของจิตที่เป็นอิสระโดยสิ้นเชิงจากประสบการณ์ นักปรัชญาสาย

ประสบการณ์นิยมเชิงตรรก (Logical Empiricism) เช่น เอ.เจ.แอย์ (A. J. Ayer) ปฏิเสธความเชื่อมโยงกับโลกภายนอกของความรู้ตามที่เสนอแบบ Kant แต่ในขณะเดียวกันก็พยายามรักษาการมีอยู่ของความรู้ก่อนประสบการณ์ไว้ โดยการลดขอบเขตของความรู้ก่อนประสบการณ์ในทัศนะแบบ Kant ให้เป็นเพียงความรู้เชิงวิเคราะห์ (analytic knowledge) และเสนอแนวคิดภาษานิยม (Linguisticism) ที่เป็นแนวคิดที่เชื่อว่ามนุษย์สามารถรู้ความจริงของข้อความแบบก่อนประสบการณ์เมื่อการปฏิเสธข้อความนั้นเป็นการละเมิดกฎเกณฑ์ทางภาษาที่เป็นเพียงการยอมรับร่วมกันของคนในสังคม

ในงาน Language, Truth and Logic (1946) Ayer ได้แย้งทัศนะของ Kant ที่มองว่าข้อความบางแบบเป็นข้อความสังเคราะห์ที่รู้ได้ก่อนประสบการณ์ (เช่น ข้อความทางคณิตศาสตร์) ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วคือข้อความวิเคราะห์ โดยการชี้ให้เห็นว่าการแบ่งแยกความแตกต่างของข้อความวิเคราะห์และข้อความสังเคราะห์ของ Kant นั้นไม่ชัดเจน กล่าวคือ การที่ Kant เชื่อว่าข้อความทางคณิตศาสตร์เช่น $7+5=12$ เป็นข้อความสังเคราะห์เนื่องจาก "12" ไม่ได้มีความหมายรวมเข้าอยู่ใน "7+5" แต่ในขณะที่ข้อความ "สิ่งมีชีวิตคนทั้งหมดเป็นสิ่งกินที่" เป็นข้อความวิเคราะห์ เพราะ "สิ่งกินที่" มีความหมายรวมเข้าอยู่ใน "สิ่งมีชีวิตคน" มาจากการใช้เกณฑ์การแบ่งแยกที่ต่างกัน นั่นคือ ในข้อความ

*แนวทางการทำความเข้าใจโมทัศน์ความรู้ก่อนประสบการณ์ในวงการญาณวิทยาในปัจจุบันอาจแบ่งได้เป็นสองแนวทาง แนวทางแรกมุ่งความสนใจไปที่การแสวงหาเหตุผลควรให้เชื่อในแบบก่อนประสบการณ์ (a priori justification) ซึ่งเป็นการถกเถียงในประเด็นว่าเหตุผลควรให้เชื่อแบบก่อนประสบการณ์สามารถมีได้หรือไม่ อย่างไร โดยนักปรัชญาที่ทำงานในแนวทางนี้เช่น Bealer (1999), Bonjour (1998), Casullo (2003) ส่วนแนวทางที่สองจะเน้นที่การวิเคราะห์โมทัศน์เพื่อทำความเข้าใจลักษณะของความรู้ก่อนประสบการณ์ เช่นในงานของ Boghossian (1996), Kitcher (1980), Peacocke (2002), Swinburn (1984) [Casullo, 2002: 98]

แรก Kant ใช้เกณฑ์ทางจิตวิทยาแต่ในข้อความที่สอง Kant กลับใช้เกณฑ์ทางตรรกศาสตร์ในการแบ่งแยก Ayer มองว่าเราสามารถที่จะใช้เกณฑ์ทางตรรกศาสตร์เพียงอย่างเดียวในการแบ่งแยกข้อความทั้งสองได้ โดยมองว่า "7+5" และ "12" เป็นเพียงสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ที่มีความหมายเหมือนกัน (synonymous) แม้ว่าจะเป็นไปได้ที่จะมีคนคิดว่า "7+5" ไม่จำเป็นต้องเท่ากับ "12" แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเขาจะต้องคิดว่าการปฏิเสธข้อความนี้จะไม่เป็นการขัดแย้งตัวเอง นั่นหมายถึง ข้อความ "7+5=12" ในทัศนะของคณฯ นี้เป็นข้อความวิเคราะห์ (Ayer, 1987: 32-33)

Ayer เชื่อว่าข้อความทางคณิตศาสตร์ เรขาคณิต และข้อความทางตรรกะเป็นได้เพียงข้อความเชิงวิเคราะห์ซึ่งสามารถตัดสินความถูกต้องได้ก็ต่อเมื่ออยู่ใน "กรอบ" ทางภาษาหนึ่งๆ โดยไม่จำเป็นต้องเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในโลก เช่น เราสามารถบอกได้ว่า "มุมภายในของสามเหลี่ยมรวมกันเท่ากับ 180 องศา" ภายใต้อัน "กรอบ" ทฤษฎีเรขาคณิตแบบยูคลิดโดยไม่ต้องไปวัดว่าสามเหลี่ยมในโลกจริง เป็นเช่นไร หรือเราสามารถบอกได้ว่า "มดบางตัวเป็นปรสิตและไม่เป็นปรสิต" ว่าเป็นข้อความที่เท็จภายใต้ "กรอบ" ตรรกะแบบอริสโตเติลโดยไม่ต้องไปดูว่าพฤติกรรมของมดจริงๆ ในโลกว่าเป็นเช่นไร แม้บางคนอาจแย้งได้ว่า "มุมภายในของสามเหลี่ยมรวมกันไม่เท่ากับ 180 องศา" ภายใต้อันทฤษฎีเรขาคณิตแบบนอนยูคลิด แต่นั่นก็การแย้งจากมุมมองภายใต้ "กรอบ" อีกแบบหนึ่งอยู่ดี Ayer เชื่อว่า "กรอบ" ที่ว่านี้มาจากข้อตกลงร่วมกัน (convention) ของผู้ใช้ภาษากลุ่มหนึ่งเท่านั้น (Ayer, 1946: 37-39)

แม้ว่า Ayer จะทำให้ข้อความ เช่นข้อความทางคณิตศาสตร์และเลขาคณิตที่เป็นข้อความ

สังเคราะห์ในทัศนะของ Kant เป็นเพียงข้อความวิเคราะห์ภายใต้ "กรอบ" ของภาษา อันเป็นการปฏิเสธการมีอยู่ของความรู้เชิงสังเคราะห์ก่อนประสบการณ์โดยตรง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า Ayer จะปฏิเสธการมีอยู่ของความรู้ก่อนประสบการณ์ ตรงกับข้าม Ayer เชื่อว่าสิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าเรามีความรู้ก่อนประสบการณ์ กล่าวคือ เรายังสามารถบอกได้ว่าข้อความบางอย่าง (เช่น ข้อความทางคณิตศาสตร์ หรือเรขาคณิต) จริงหรือเท็จได้โดยง่ายเป็นอิสระจากประสบการณ์ และถึงแม้ว่าความรู้ของข้อความวิเคราะห์ภายใต้ "กรอบ" เหล่านั้นจะเป็นเรื่องของภาษาที่ไม่เกี่ยวอะไรกับโลก แต่นั่นก็เป็นข้อจำกัดทางการใช้เหตุผลของมนุษย์ที่จำต้องยอมรับ ไม่ได้หมายความว่าความรู้เหล่านั้นไม่มีประโยชน์อย่างน้อยที่สุดความรู้เช่นนี้ก็ทำให้เราแน่ใจว่าข้อความสังเคราะห์ในกรอบของภาษานั้นไม่ขัดแย้งในตัวเอง (Ayer, 1946: 35)

จะเห็นได้ว่า แม้ Ayer จะยอมรับว่ามนุษย์มีความรู้แบบก่อนประสบการณ์แต่ความรู้นั้นก็เป็นที่ไปอย่างจำกัดภายใต้กรอบโครงสร้างของภาษากล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ความรู้ก่อนประสบการณ์คือความรู้เกี่ยวกับข้อความวิเคราะห์เท่านั้น (casullo, 1992b: 5) ซึ่งต่างไปจากความรู้ก่อนประสบการณ์ตามทัศนะแบบ Kant ที่เป็ความรู้เกี่ยวกับทั้งข้อความวิเคราะห์และข้อความสังเคราะห์ กล่าวอีกแบบคือ เป็นความรู้เกี่ยวกับทั้งความหมายภายใต้กรอบโครงสร้างภาษาและเนื้อหาเกี่ยวกับโลก

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเชื่อว่าการมีอยู่ของความรู้ก่อนประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่ Ayer และ Kant เสนอจำเป็นต้องอาศัยการแบ่งแยกที่มีความแน่นอนระหว่างข้อความวิเคราะห์และข้อความสังเคราะห์ หรืออีกนัยหนึ่งคือการแบ่งแยกระหว่าง "กฎเกณฑ์ที่มาจากกรอบโครงสร้างของภาษา" กับ

"ข้อเท็จจริงจากประสบการณ์"³ หากข้อความ
สังเคราะห์และข้อความวิเคราะห์ไม่อาจแยกจากกัน
ได้แล้ว เป็นไปได้หรือไม่จะเกิดกรณีที่ (ก)
"ประสบการณ์" จะเป็นตัวกำหนด "กฎเกณฑ์ที่มา
จากกรอบโครงสร้างของภาษา" (ข) "ประสบการณ์"
และ "กฎเกณฑ์ที่มาจากกรอบโครงสร้างของภาษา"
ต่างเป็นตัวกำหนดซึ่งกันและกัน ซึ่งถ้าสองกรณี
นี้เกิดขึ้นแล้ว ความรู้ที่เป็นอิสระจากประสบการณ์
ย่อมเป็นไปได้

ข้อโต้แย้งของ Quine แม้ว่าเป้าหมายโดย
ตรงในบทความ "Two Dogmas of Empiricism"
(1964) ของ ดับบลิว วี โอ ไควน์ (W.V.O.
Quine) คือการโต้แย้งแนวคิดประสบการณ์นิยม แต่
ในขณะเดียวกัน Quine ก็ได้แย้งการมีอยู่ของความรู้
ก่อนประสบการณ์ด้วย กล่าวคือ Quine โต้แย้ง
ความเชื่อพื้นฐานของประสบการณ์นิยมในสอง
ประการ ประการแรกคือ มีความแตกต่างในชั้นราก
ฐานระหว่างความจริงแบบวิเคราะห์ (ตามนิยามของ
Quine คือ ความจริงโดยความหมาย) และความจริง
แบบสังเคราะห์ (ตามนิยามของ Quine คือ
ความจริงที่มาจากข้อเท็จจริง) ประการที่สองคือ
แนวคิดลดทอนนิยม (reductionism) ซึ่งก็คือ แนว
คิดที่ถือว่าหากข้อความจะมีความหมายจะต้อง
สามารถลดทอนลงเป็นข้อความที่อ้างอิงถึง
ประสบการณ์โดยตรง ซึ่งอีกนัยหนึ่งคือ แนวคิดที่
เชื่อว่ามี ความแตกต่างระหว่างข้อความวิเคราะห์กับ
ข้อความสังเคราะห์ โดยข้อความที่อ้างอิงถึง
ประสบการณ์โดยตรงก็คือข้อความสังเคราะห์

Quine เริ่มต้นจากการวิเคราะห์เกณฑ์แบ่ง

แยกความแตกต่างระหว่าง ลักษณะเชิงวิเคราะห์กับ
ลักษณะสังเคราะห์ ตามนิยามของ Kant แง่หนึ่ง
ข้อความวิเคราะห์คือข้อความที่ไม่ได้ให้ข้อมูลใหม่
เพราะภาคแสดงอยู่ในภาคประธานแล้ว เช่น "ลุง
แดงเป็นผู้ชาย" ความเป็นผู้ชายนั้นอยู่ในความเป็น
ลุงอยู่แล้วเพราะลุงต้องเป็นผู้ชาย ข้อความนี้จึงไม่
ได้ให้อะไรใหม่แก่เรา แต่อีกแง่หนึ่ง นิยามของ Kant
มีเรื่อง "ความหมาย" แฝงอยู่ในนิยาม ปัญหาต่อมา
คือคำว่า "ความหมาย" (meaning) แปลว่าอะไร
(Quine, 1964: 43)

Quine มองว่า "ความหมาย" ต่างจาก "การ
เรียก" (naming) วัตถุเดียวกันอาจถูกเรียกด้วย
คำมากกว่าหนึ่งคำซึ่งมีนัยต่างกัน เช่น ดาวพระศุกร์
หรือ ดาวประจำเมือง เป็นชื่อเรียกของดาวดวงเดีย
วกัน ดังนั้นความหมายอยู่ตรงนัยไม่ใช่อยู่ที่คำที่ใช้
เรียกซึ่งทำให้เรามักจะโยงเรื่องความหมายเป็นเรื่อง
สารัตถะ (essence) นั่นคือความหมายเป็นสารัตถะ
ของสิ่ง ๆ หนึ่ง Quine เห็นว่าเราสามารถหาความ
หมายของคำๆ หนึ่งโดยไม่ต้องคิดว่ามันเป็นสารัตถะ
ก็ได้ กล่าวคือเป็นเรื่องของการกำหนดโดยมนุษย์
ด้วยการจับคู่คำที่มีความหมายเหมือนกัน
(synonymy) เช่น กำหนดว่า "คนโสด" มีความ
หมายว่า "คนที่ยังไม่ได้แต่งงาน" แต่ก็มีคำถามเกิด
ขึ้นอีกว่าจะจับคู่คำที่มีความหมายเหมือนกันได้อย่างไร
(Quine, 1964: 43-44)

Quine คิดว่าเราคงจะต้องหานิยาม
(definition) ของคำแต่ละคำเสียก่อน เมื่อคำสอง
คำมีนิยามเหมือนกันก็ถือว่าเป็นคำที่เหมือนกัน
(Synonym) ได้ เราอาจหาคำนิยามของศัพท์ต่างๆ

³นักปรัชญาหลายคน เช่น Bealer (1999) Casullo (2003) Moser (1987) ไม่เห็นด้วยกับทัศนะเช่นนี้ โดยมองว่าความรู้
ก่อนประสบการณ์เป็นหัวข้อทางญาณวิทยา ในขณะที่ความแตกต่างระหว่างข้อความวิเคราะห์ และข้อความสังเคราะห์เป็นหัว
ข้อทางอรรถศาสตร์

ได้จากพจนานุกรม แต่พจนานุกรมเป็นเพียงแค่รายงานการใช้คำของสังคมเท่านั้นเอง คนเขียนพจนานุกรมให้คำนิยามศัพท์ต่างๆ จากการออกไปดูว่าคนในสังคมใช้คำๆ นั้นในความหมายอย่างไร พจนานุกรมจึงเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากการใช้คำๆ นั้นไปแล้ว แต่ในตอนแรกที่มนุษย์เริ่มใช้คำๆ หนึ่งซึ่งต้องจับคู่ว่าเหมือนกับอีกคำหนึ่งนั้นเริ่มได้อย่างไรซึ่งไม่อาจตอบได้ด้วยการหาความหมายจากพจนานุกรมและถึงแม้จะอธิบายคำเหมือนว่าเป็นคำที่สามารถแทนกันได้โดยความหมายไม่เปลี่ยน (interchangeability) แต่ก็ทำให้เรากลับไปทีจุดเริ่มต้นคือความหมายแปลว่าอะไร ซึ่งก็เท่ากับเรายังตอบไม่ได้ว่าข้อความวิเคราะห์คืออะไร (Quine, 1964: 46-53)

เมื่อพิจารณากฎเกณฑ์ทางภาษา เป็นไปได้ที่เราจะสร้างภาษาประดิษฐ์ (artificial language) ขึ้นมาระบบหนึ่งเพื่อใช้อธิบายลักษณะวิเคราะห์ของข้อความ เช่น "ข้อความ S มีลักษณะเชิงวิเคราะห์ในภาษา L" อย่างไรก็ตาม Quine มองว่าหากเราไม่สามารถแปลภาษาสังเคราะห์นั้นให้เป็นภาษาธรรมดาที่เราสามารถเข้าใจได้ แม้ว่าจะทำให้เราสามารถแบ่งแยกข้อความเชิงวิเคราะห์กับข้อความสังเคราะห์ได้ แต่มันก็ไม่ช่วยให้เราเข้าใจอะไรเพิ่มขึ้นเลย (Quine, 1964: 53-57)

จะเห็นได้ว่า ในการทำความเข้าใจความหมายของข้อความจะต้องโยงเข้ากับระบบความเชื่อชุดหนึ่ง ไม่ว่าเราจะถือว่าข้อความนั้นจะจริงโดยความหมายหรือจริงโดยข้อเท็จจริงก็ตาม สิ่งนี้นำไปสู่ข้อสรุปสำคัญของ Quine นั่นคือ ข้อความใดๆ อาจยอมรับว่าจริงได้ไม่ว่าอย่างไรก็ตาม และไม่มีข้อความใดปรับเปลี่ยนไม่ได้ (Any statement can be held to be true come what may. No statement is immune to revision) [Quine,

1964: 63]

เพื่อให้เรื่องนี้ชัดเจนขึ้น ผู้เขียนขอยกตัวอย่าง ข้อความ "กาทุกตัวสีดำ" ข้อความนี้สามารถเป็นข้อความวิเคราะห์ (จริงโดยความหมาย) ได้ โดยการถือว่าสีดำเป็นคุณสมบัติในนิยามของกา อย่างไรก็ตาม ข้อความวิเคราะห์ที่ว่านี้ สามารถจะเปลี่ยนเป็นข้อความสังเคราะห์ (จริงด้วยข้อเท็จจริง) ได้จากประสบการณ์ที่เราได้เห็นสัตว์ที่มีรูปร่างหน้าตาเหมือนกาแต่เป็นสีอื่นโดยเราเปลี่ยนจากการถือว่าสีดำเป็นคุณสมบัติตามนิยามมาเป็นข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบได้จากการสังเกต แล้วก็ถือว่าข้อความ "กาทุกตัวสีดำ" ผิด เพราะเราได้พบเห็นกาสีอื่นเป็นต้น อย่างไรก็ตาม เราก็สามารถจะถือว่าข้อความ "กาทุกตัวสีดำ" จริงตามความหมายอยู่ได้ถึงแม้จะพบเจอสัตว์ที่รูปร่างหน้าตาเหมือนกาแต่เป็นสีอื่นโดยถือว่าเจ้าตัวนั้นไม่ใช่กา แต่เป็นสัตว์ชนิดอื่นแทน

ยิ่งไปกว่านั้น แม้แต่ข้อความคณิตศาสตร์ เช่น " $1+1=2$ " (ที่ Kant และ Ayer ยอมรับว่าเป็นความรู้ก่อนประสบการณ์) เราก็สามารถจะเปลี่ยนได้จากประสบการณ์ เช่น เห็นกองทรายสองกองรวมกันกลายเป็นกองเดียวจึงสรุปว่าหนึ่งบวกหนึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นสอง แต่เรามักจะไม่เปลี่ยนเพราะอาจทำให้เราพุดคุยกับคนอื่นในสังคมไม่รู้เรื่อง เพราะคนส่วนใหญ่เชื่อว่าหนึ่งบวกหนึ่งเป็นสอง ซึ่งจริงๆ แล้วหากทุกคนในสังคมถือว่าหนึ่งบวกหนึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นสอง สังคมนั้นก็สามารถพุดคุยกันรู้เรื่องเพียงแต่จะมีกฎคณิตศาสตร์ไม่เหมือนสังคมของเรา

ตัวอย่างเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าไม่มีข้อความใดที่เป็นจริงด้วยความหมายเพราะเราสามารถจะปฏิเสธมันได้ตลอดเวลา และข้อความที่จริงจากข้อเท็จจริงบางที่เราก็น่าจะเหมือนข้อความที่จริง

โดยความหมายได้ นั่นคือข้อความหนึ่งๆ สามารถจะถือเป็นจริงโดยความหมายหรือจริงด้วยข้อเท็จจริงก็ได้ขึ้นอยู่กับเรา เพียงแต่ข้อความที่ถือว่าเป็นข้อความเชิงประสพการณ์จะถูกเปลี่ยนหรือเอาออกจากชุดความเชื่อได้ง่ายกว่าข้อความตรรกวิทยาหรือคณิตศาสตร์เท่านั้น¹

ข้อวิจารณ์ จากข้อเสนอของ Quine ดูเหมือนจะทำให้ "ที่พึงสุดท้าย" ของความรู้ก่อนประสพการณ์พังทลายลงอย่างสิ้นเชิง การไม่สามารถแบ่งแยกได้ระหว่างข้อความก่อนประสพการณ์และข้อความหลังประสพการณ์ทำให้ข้อความที่เชื่อกันมาโดยตลอดว่าเป็นอิสระจากประสพการณ์ เช่น ข้อความทางคณิตศาสตร์ก็ถูกกำหนดได้จากประสพการณ์ อย่างไรก็ตาม นักปรัชญาบางคนคิดว่าข้อเสนอของ Quine มีข้อบกพร่องอย่างน้อยใน 2 ประเด็น

ประเด็นแรก Quine เข้าใจลักษณะของความรู้ก่อนประสพการณ์ผิดพลาด กล่าวคือ จากการที่ Quine เข้าใจว่าความรู้ก่อนประสพการณ์จะต้องมีลักษณะพื้นฐานบางอย่างเช่น ผิดไม่ได้ ปรับเปลี่ยนไม่ได้ (ถ้าหากอยากเชื่อ 'ไม่เกี่ยวกับหลักฐาน') เพราะ Quine ไปตีความเอาจากทัศนะของพวกเขาประสพการณ์นิยมเชิงตรรก ซึ่งเห็นทัศนะที่นักปรัชญาหลายคนไม่เห็นด้วย² นักปรัชญาหลายคนยอมรับนิยามความรู้ก่อนประสพการณ์ที่มีลักษณะอ่อนกว่าพวกเขาประสพการณ์นิยมเชิงตรรก³ เช่น ยอมรับว่าความรู้ก่อนประสพการณ์นั้นผิดได้

ปรับเปลี่ยนได้ การที่ Quine เข้าใจว่าความรู้ก่อนประสพการณ์จะต้องเป็นความรู้ที่ผิดพลาดไม่ได้หรือปรับเปลี่ยนไม่ได้จึงเป็นทัศนะที่ค่อนข้างคับแคบเกินไป

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมองว่าข้อโต้แย้งในลักษณะนี้เป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรมต่อข้อเสนอของ Quine จริงอยู่ ทัศนะของประสพการณ์นิยมเชิงตรรกในการญาณวิทยาปัจจุบันเป็นสิ่งที่ไม่ค่อยได้รับการยอมรับ แต่ทัศนะของ Quine ไม่ได้แย้งเฉพาะพวกเขาประสพการณ์นิยมเชิงตรรกเท่านั้น แต่ยังมีนัยครอบคลุมไปถึงทุกแนวคิดที่ยอมรับว่าเราสามารถแยกข้อความวิเคราะห์กับข้อความสังเคราะห์ออกจากกันได้ การลดความเข้มข้นของเงื่อนไขของการเป็นความรู้ก่อนประสพการณ์ไม่ได้ทำให้ข้อเสนอของ Quine เป็นการแย้งนอกประเด็น เพราะเป็นไปได้ว่าการ "ผิดได้" "ปรับเปลี่ยนได้" นั้นจะตั้งอยู่บนกรอบโครงภาษาอย่างหนึ่ง พูดอีกอย่างคือ เป็นไปได้ว่าการยินยอมให้ข้อความหนึ่ง "ผิดได้" "เปลี่ยนแปลงได้" ต้องมีกรอบกำหนดให้ว่าจะอะไรผิดได้ อะไรเปลี่ยนแปลงได้ อะไรเป็นการพูดคนละเรื่อง ซึ่งกรอบนี้ (ตามทัศนะของ Quine) ไม่อาจเป็นอิสระจากประสพการณ์

นอกจากนี้ การยอมรับว่าทัศนะเช่นนี้ยังประสบปัญหาในแง่เกณฑ์ในการตัดสินว่าความเชื่อที่อ้างว่ารู้ได้ก่อนประสพการณ์ ความเชื่อใดเป็นสิ่งที่ผิด ความเชื่อใดเป็นสิ่งที่ต้องปรับเปลี่ยน ดูเหมือนว่าทางออกที่เป็นไปได้จะไปทางที่มองว่ามนุษย์มี

¹นักปรัชญาบางคน เช่น Putnam เสนอการตีความงานชิ้นนี้ของ Quine ในแบบที่ต่างไป กล่าวคือ Putnam มองว่าการอ้างเหตุผลในบทความสามารถแยกได้เป็นสองส่วนอย่างเป็นอิสระจากกัน ในส่วนแรก (หัวข้อ 1-4) จะเป็นการโต้แย้งการแบ่งแยกได้ของข้อความวิเคราะห์และข้อความสังเคราะห์ และในส่วนที่สอง (หัวข้อ 5-6) เป็นการโจมตีการมีอยู่ของความรู้ก่อนประสพการณ์ Putnam คิดว่าเป้าหมายในส่วนแรกของบทความไม่ประสบความสำเร็จ ในขณะที่เป้าหมายในส่วนที่สองประสบความสำเร็จโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยข้อสรุปที่มาจากการอ้างเหตุผลในส่วนแรก ดู Putnam (1983)

ศักยภาพในการรู้เอง (intuition) ว่าความเชื่อใดเป็นความเชื่อที่ผิดและต้องปรับเปลี่ยน (Casullo, 1992b: 7) สิ่งนี้นักปรัชญาต้องทำคือแสวงหาเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่น่าเชื่อถือของสิ่งที่ป็นหลักฐานของความรู้ก่อนประสบการณ์อย่างใดก็ตาม ผู้เขียนสงสัยว่าเกณฑ์ที่ว่าน่าจะเปลี่ยนไปได้เรื่อยๆ

ประเด็นที่สอง หลักการของ Quine เป็นหลักการที่ทำลายตัวเอง (self-defeating) กล่าวคือ จากข้อสรุปหลักอย่างหนึ่งของ Quine คือ "ไม่มีข้อความใดปรับเปลี่ยนไม่ได้" ถ้าข้อความนี้จริง ถือได้ว่าหลักการนี้เปิดโอกาสให้ยอมรับในหลักการอื่นได้เช่นกัน (เช่น เชื่อว่า "ข้อความบางข้อความปรับเปลี่ยนไม่ได้") [BonJour, 1998: 92]

ผู้เขียนเห็นว่า ข้อโต้แย้งนี้มาจากการไม่เข้าใจ (หรือแกล้งไม่เข้าใจเพราะมีข้อสมมติล่วงหน้าบางอย่างไว้ก่อน) ทักษะของ Quine โดยรวมที่เป็น Coherentism^๕ ซึ่งความเชื่อที่มีเหตุอันควรให้เชื่อในทักษะแบบนี้ ได้แก่ข้อความที่สอดคล้องกับความเชื่ออื่นๆ ในระบบความเชื่อของผู้นั้น ไม่จำเป็นต้องมีรากฐานมาเป็นเหตุอันควรให้เชื่อ ข้อความเช่น "ไม่มีข้อความใดปรับเปลี่ยนไม่ได้" ในทักษะของ Quine เป็นเพียงแค่ความเชื่อหนึ่งในระบบความเชื่อของคนที่หนึ่งเท่านั้น เป็นไปได้ที่จะมีคนจะเลิกเชื่อว่า "ความเชื่อสามารถเปลี่ยนได้ไม่ว่าอย่างไร" แล้วหันไปยอมรับความเชื่อ "ความเชื่อบางอย่างเปลี่ยนไม่ได้" แต่นี่ก็เป็นเรื่องของคนๆ นั้น

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่า นิยามความรู้ก่อนประสบการณ์และความรู้หลัง

ประสบการณ์มีความแตกต่างกันในทักษะของนักปรัชญาแต่ละคน กล่าวคือ Kant มองว่าความรู้ก่อนประสบการณ์และความรู้หลังประสบการณ์แตกต่างกันในแง่การให้ข้อตัดสินของจิตที่เป็นอิสระหรือขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และข้อตัดสินของจิตที่เป็นอิสระจากประสบการณ์สามารถให้ความจริง ทั้งที่เกี่ยวกับภาษาและโลกที่แสดงผ่านข้อความวิเคราะห์ และข้อความสังเคราะห์ Ayer ยอมรับนิยามความรู้ก่อนประสบการณ์ต่างไปจาก Kant คือไม่เชื่อว่าการบวนการทางจิตสามารถให้ความจริงเกี่ยวกับโลกได้ ความรู้ก่อนประสบการณ์ในทักษะของ Ayer เป็นเพียงความรู้ภายในกรอบโครงสร้างของภาษาที่แสดงผ่านข้อความวิเคราะห์เท่านั้น อย่างไรก็ตาม การมีอยู่ของความรู้ก่อนประสบการณ์มีรากฐานอยู่บนการแบ่งแยกได้ระหว่างกฎเกณฑ์ที่มาจากกรอบโครงสร้างของภาษาและข้อเท็จจริงเชิงประสบการณ์ อันแสดงผ่านข้อความวิเคราะห์และข้อความสังเคราะห์ แต่จากข้อเสนองของ Quine ในเรื่องการไม่สามารถแบ่งแยกได้ของข้อความวิเคราะห์และข้อความสังเคราะห์ทำให้เส้นแบ่งระหว่างกฎเกณฑ์ที่มาจากกรอบโครงสร้างของภาษาและข้อเท็จจริงจากประสบการณ์เลือนลางไป สิ่งที่ตามมาคือ ความรู้ก่อนประสบการณ์ไม่สามารถเป็นไปได้อันแม้ว่าจะมีนักปรัชญาหลายคนแย้งว่าข้อเสนอของ Quine มีข้อบกพร่องในหลายประเด็น แต่ผู้เขียนมองว่าข้อโต้แย้งเหล่านั้นไม่ประสบความสำเร็จ และข้อเสนอของ Quine มีน้ำหนักพอที่จะทำให้ผู้เขียนเชื่อว่าความรู้ก่อนประสบการณ์ไม่มีอยู่จริง

^๕เช่น Bealer (1999) BonJour (1998) Casullo (2003)

^๖เช่น Bealer (1999) BonJour (1998) Casullo (2003) Moser (1987)

^๗เช่น Bealer (1998)

^๘ดูทักษะแบบ Coherentism ได้ใน Quine (1964)

Biblioraphy

- Ayer, A.J. (1987). **Language, truth and logic**. In Paul K. Moser (Ed.). *A priori knowledge* (pp.26-41). Oxford : Oxford University Press.
- Boghossian, Paul. (1996). *Anlyticity Reconsidered*. *Nous*, 30, 3, pp. 360-391.
- BonJour, Laurence. (1998). *In defense of pure reason : a rationalist account of a priori justification*. Cambridge ; New York : Cambridge University Press.
- _____. (1985). *The structure of empirical knowledge*. Cambridge, Mass : Harvard University Press.
- Casullo, Albert. (2003). *A prior justification*. New York : Oxford University Press.
- Craig, Edward. (Ed.). (1998). *Routledge encyclopedia of philosophy*. New York : Routledge.
- Dancy, Jonathan and Sosa, Ernest. (Eds.). (1992). *A Companion to epistemology*. Oxford, Ox, UK ; Cambridge : Blackwell Reference.
- Føllesdal, Dagfinn. (2000-2001). *Philosophy of Quine*. New york : Garland Publishing.
- Greco, John and Sosa, Ernest. (Eds.). (1999). *The Blackwell guide to Epistemology*. Malden, Mass. : Blackwell.
- Kant, Immanuel. (1998). *Critique of pure reason*. Translated and edited by Paul Guyer and Allen W. Wood. Cambridge ; New York : Cambridge University Press.
- Kitcher, Philip. (1980). "A Priori Knowledge," *The Philosophical Review*, LXXVI : 3-23. University Press.
- Moser, Paul K. (Ed.). (1987). *A priori knowlege*. New York : Oxford University Press.
- Peacocke, Christopher. (2005). *The A priori*. In Frank Jackson and Michael Smith. (Eds.). *The Oxford handbook of contemporary philosophy* (pp.739-766). Oxford ; New York : Oxford University Press.
- Putnam, Hilary. (1983). "Two Dogmas' Revisited," reprint in Dagfinn Follesdal [ed.], (2000). pp.929-303.
- Quine, W.V.O. (1964). "Two Dogmas of Empriricism," reprint in Paul K. Moser [ed.], (1987). pp. 42-67.
- Swinbern, Richard. (1984, January). *Analytic/Synthetic*. *American Philosophical Quartery*, 21, 1. pp. 31-42.